

Padányi József

Hadtudomány és doktori képzés²⁴

Az előadására történő felkészülés során számos anyagot tanulmányoztam át, amelyek közül különösen kettő keltette fel az érdeklődésemet: Szenes Zoltán cikke, amely a hadtudomány struktúrájával kapcsolatos MTA-beli vitákat mutatta be és Kende György elemzése, amelyben a tudományos képzés különböző szintjeinek követelményrendszerét tekintette át.

Vajon van-e kapcsolat a hadtudomány és a doktori iskolák között? A válasz egyértelmű: a doktori iskolák jelentik azt a bázist, ahonnan a jövő tudósgenerációi kikerülnek. Jelenleg két doktori iskolában folyik a hadtudományi utánpótlás képzése: a hadtudományi és a katonai műszaki doktori iskolákban. Ezek – a lényegyet tekintve – a hadtudomány képzésének hardver- és szofver-összetevőjét jelentik, ezért az egyszerűség kedvéért a továbbiakban „csak” hadtudományról beszélünk.

* * *

A számok tükrében a doktori iskolák jól működnek. A hadtudományi doktori iskolában 118 oktató, 14 törzstag, 200 felvett hallgató és 323 kiadott fokozat van a jelenlegi 8 kutatási tématerületen. A katonai műszaki doktori iskolában 103 oktató, 9 törzstag, 325 felvett hallgató és 136 kiadott fokozat van a 7 kutatási területen.

Ha megnézzük az országos adatokat, akkor azt találjuk, hogy a hadtudományi utánpótlás tulajdonképpen a helyén van, hiszen a 2008–2012-es ciklusban az egyetem két doktori iskolája benne volt a magyarországi első tízben. Olyan egyetemekkel vagyunk egy szinten, mint a Veszprémi, a Győri egyetem, és olyanok vannak előttünk, mint a Corvinus, a Szent István, a Pécsi Tudományegyetem, a Debreceni Egyetem, a Semmelweis Egyetem, a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, a Szegedi Tudományegyetem. Mindennek tükrében a hadtudományi utánpótlás helyzete rendezettnek tűnik.

Országos átlagban a beiratkozott hallgatók 50%-a szerez tudományos fokozatot. Ez az arány a mi két iskolánkban valahol 40% körül stabilizálódik. Ennek két olvasata lehetséges: 1. nálunk magasabbak a követelmények; 2. mi kevésbé figyelünk a hallgatóra. Az igazság kiderítése a számokon túlmutató, mélyebb elemzést igényel.

A kérdés az, hogy a hadtudomány utánpótlás-támogatása milyen követendő irányt vár el tőlünk, oktatóktól, törzstagoktól ahhoz, hogy az említett 40%-ot közelítsük az országos átlaghoz. Egy lehetőség az, hogy emeljük meg a felvételi követelményeket és dolgozzunk minőségi emberanyaggal, aminek nyomán vélhetően javulnak a kimeneti mutatók. Egy másik lehetőség, hogy tegyük hatékonyabbá a képzést, fektessünk bele még több munkát, és (remélhetőleg) akkor is magasabb lesz a fokozatot szerzők aránya. Ezt az útválasztást előbb-utóbb meg kell ejteni, ha azt akarjuk, hogy a képzés hatékonysága javuljon.

²⁴ A 30 év a hadtudomány szolgálatában című szakmai-tudományos konferencián, 2013. november 28-án, a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen elhangzott előadás hanganyagának szerkesztett változata.

A képzés minősége egyébként is fontos kérdés, hiszen doktori iskoláink küldetése, hogy minőséget produkáljanak. De vajon hogyan tudnánk megállapítani, hogy ez a minőség mennyire jó, vagyis milyen a PhD-fokozattal rendelkezők beválása? Az ő soraikban megtalálható vezérkarfőnök-helyettes, kari dékán, egyetemi oktató, hogy csak a jelen konferencia mostani paneljének elnöksége összetételéből induljak ki. De ez a minta nem tükrözi teljes egészében a képet, hiszen a kérdés az, hogy a honvédség egészét tekintve vajon hol, milyen beosztásokban követelmény a tudományos fokozat. Nos, valószínűleg csak az egyetemen.

Vizsgálhatnánk például a publikációs követelményeket. Ma már tulajdonképpen egységes egészet alkot a doktori fokozat, a habilitáció, az MTA doktori fokozat megszerzésének követelményrendszere, hiszen a pontérték táblázatok mutatnak egyfajta egymásra épültséget. A jelöltek rendre teljesítik a publikációs pontértéket, de a kérdés továbbra is az, hogy mit érnek, milyen tudományos értéket mutatnak ezek a publikációk. Vajon tényleg azzal foglalkoznak-e, ami fontos a hadtudománynak vagy megkapják a pontértéket és „le van tudva” a dolog. Tehát számos olyan kérdés van, ami válaszra vár és ezeket a válaszokat nekünk kell megadnunk.

* * *

Amikor a kibocsájtott hallgatók mennyiségét és minőségét vizsgáljuk, elengedhetetlen, hogy ellenőrizzük a képzésben rendelkezésre álló tudományos kapacitást. Ma már a törzstagoknak kell a doktori iskolát megalapítani, részt vennie a műhelyvitán, a védésben, az adminisztrációban.

Országos átlagot tekintve a törzstagok korfája igen torz, vagyis az érintettek többsége idős ember. Az Országos Doktori Tanács megvizsgálta, hogy mi történne akkor, ha a jelenlegi törzstagok, miután betöltötték a nyugdíjkorhatárt, nem dolgoznának tovább. Nos, a felmérés szerint 160-valahány doktori iskolából 108-at be kellett volna zárni a törzstagok életkora miatt... Meg kell tehát azt is vizsgálnunk, vajon hogy állunk a képzési kapacitásainkkal.

A törzstaggal szemben elvárás, hogy publikáljon, szakmájának kiváló művelője legyen. A Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság (MAB) jelezte, bár nem mondta ki, hogy 50 hivatkozás alatt a törzstagot nem tekintik megfelelőnek – és ezt érvényesíti is! Ma már a Magyar Tudományos Művek Tára alapján gyakorlatilag transzparenssé vált a tudományos élet. Aki számít, arról meg tudjuk mondani, hogy hol publikált, mit publikált, az a publikáció mennyit ért, milyenek a citációs mutatói az impakt faktor alapján. Vagyis látszik, hogy ki hogyan felel meg a követelményeknek.

* * *

A Magyar Tudományos Akadémián viták folynak arról, hogy hogyan tudjuk elhelyezni napjainkban a hadtudományt a tudományok rendszerében, amint erről Szenes Zoltán tudósított a közelmúltban.⁵ Komoly problémák vannak, hiszen az Akkreditációs Bizottság, a Tudományos Akadémia, az Oktatási Hivatal tudományügyi

²⁵ Ld. Szenes Zoltán: Akadémiai viták a hadtudomány struktúrájáról. *Hadtudomány*, 2013/3–4. szám, 59–66. o.

rendszerei eltérőek. Meglehetősen nagy bizonytalanság van, és ebben próbál most a Tudományos Akadémia rendet tenni.

Nekünk ebben nagyon oda kell tennünk magunkat, hiszen – úgy tűnik – a tudományok közötti erőviszonyok dönthetik el, ki hol helyezkedik el az új felosztásban. De szembe kell néznünk belső kihívásokkal is, hiszen a közeljövőben a Nemzeti Közzolgálati Egyetemen belül is új doktori iskolák alakulnak meg. Ilyen például a Rendészettudományi Doktori Iskola, amelynek létrejöttével egyrészt humánerőforrás áramlik oda, másrészt olyan kutatási területek kerülnek oda, amelyeket eddig mi műveltünk a katonai műszaki vagy a hadtudományi doktori iskoláinkban. Erre a kihívásra a doktori iskoláknak tudatosan fel kell készülniük. A katasztrófák elleni védekezés területén például nemcsak a tudományok között érzékelhető egyfajta kiszorítódsi, hanem időnként kormányzati szinten is keletkeznek hatásköri viták. Tudomásul kell vennünk, hogy a katasztrófák elleni védekezés – általában véve – közelebb áll a rendészettudományokhoz. A Rendészettudományi Doktori Iskola pedig jövőre mindenképpen megalakul – versenytársként!

Bár jelentős profiltisztításon ment keresztül mind a hadtudományi, mind pedig a katonai műszaki doktori iskola, ezek egymásnak is vetélytársai mind az oktatói erőforrás, mind pedig a témák területén. Az is megérdemelne tehát egy vitát, hogy vajon mindkét iskola megőrizte-e identitását. Hiszen ne feledjük: egyik a hardver, a másik a szoftver – már ami a hadtudományt illeti.

Összességében azt gondolom, akkor járunk el helyesen, ha folyamatosan feszegetjük azokat a korlátokat, amely a hadtudomány tartalmának klasszikus megítélésére vonatkozik. A klasszikus értelmezéshez kapcsolódó *harc*, *hadművelet* ma már kevésbé jellemző. Ugyanakkor a hadtudomány művelői napjainkban számos más területen járulnak hozzá a tudományosság fejlődéséhez, amely túlmutat a klasszikus területeken.

A Nemzeti Közzolgálati Egyetem vezetése nagy gondot fordít a tudományos kutatásra és továbbra is támogatja ezeket a területeket. Csak ebben a félévben közel 40 millió forintot költöttünk olyan pályázatokra, amelyek a tudományos utánpótlást, a tehetséggondozást, az egyetemi kutatóműhelyek létrehozását és a kiválóságot támogatták. A kiválóság támogatásán belül öt kollégánk vállalta, hogy eleget tesz a habilitációs követelményeknek és büszkén mondhatom, hogy mind az öten eleget tettek azoknak.

Úgy vélem, ma a Nemzeti Közzolgálati Egyetemen nincs anyagi akadály, nincsenek erkölcsi, szervezeti fékei annak, hogy ezeket a kihívásokat megvitassuk és megtaláljuk a megoldásokat annak érdekében, hogy a két doktori iskolánk hosszú távon legyen képes szolgálni a hadtudományt. Fontos azt is áttekinteni, hogy mely mesterszakokra támaszkodnak ezek a doktori iskolák. Ezeket a vitákat nem takaríthatjuk meg. Ha ezt nem tesszük meg, akkor nem jól szolgáljuk a hadtudomány ügyét.